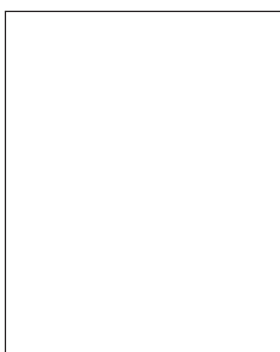

De nordiska försäkringsföreningarnas stipendiatutbyte

av **Leif Rehnström**, sektionschef vid Finska Försäkringsbolagens Centralförbund

I det följande presenteras några tankar kring de nordiska försäkringsföreningarnas stipendiatutbyte. Framställningen bygger på mina erfarenheter från femton år som sekreterare för Försäkringsföreningen i Finland och ansvarig för stipendiatutbytet under denna tid. De frågor som behandlas i det följande har också ofta varit föremål för diskussion vid sammankomster med mina kolleger i de andra nordiska försäkringsföreningarna.

Leif Rehnström

Historia och ramar för verksamheten

De nordiska försäkringsföreningarna, dvs. föreningarna i Sverige, Norge, Danmark och Finland har sedan år 1924, med undantag av krigsåren, sinsemellan utbytt stipendiat. Island kom med i verksamheten på 1970-talet. Till en början omfattade stipendiattiden tre veckor, ända till år 1975, då tiden skars ned till två veckor. Utbytet sker samtidigt i alla nordiska länder, kring mitten av september. Envar förening tar emot två stipendiat från envar annan förening, dvs. sammanlagt sex stipendiat gästar varje förening under två veckors tid. Island sänder dock endast en stipendiat årligen, turvis till de andra länderna. Vart fjärde år har således Finland en

isländsk stipendiat utöver de andra sex. Lika så vart fjärde år mottar Island en stipendiat från vart och ett annat nordiskt land, dvs. vart fjärde år har Island fyra stipendiat som gäster.

Hur kan man bli stipendiat?

Försäkringsföreningarna anslår under vintern stipendierna lediga att sökas. Det förekommer något olika praxis i de olika länderna beträffande vem som kan söka — vissa länder kräver medlemskap i föreningen, andra gör det inte. Några absoluta åldersgränser finns egentligen inte, men personer äldre än 42-45 år brukar inte bli valda. Ansökningarna görs åtminstone i Norge och Sverige på särskilda blanketter, i Finland skrivs ansökningarna

fritt. Jag brukar understryka för de sökande, att det gäller att skriva ett säljbrev, där aspiranten bjuder ut de ämnen han eller hon är intresserad av. Utöver sedvanliga personuppgifter skall den sökande berätta om sitt arbete och vad han eller hon har tänkt lära sig under stipendiattiden. Det måste finnas klara målsättningar och nyttoaspekter; det gäller att sälja en idé om att stipendiaten själv, arbetsgivaren och kanske hela branschen kan ha nytta av stipendiet. De sökande måste redan i ansökningskedet ha en föreställning om hur deras studieplan för de två veckorna kan tänkas se ut.

Antalet sökande har varierat i de olika länderna. Om man ser till antalet sökande över en längre tid kan man kanske påstå att Norge och Finland haft färre sökande än Danmark och Sverige. En grov gissning kunde vara i genomsnitt 20 i Norge och Finland mot 30-40 i Danmark och Sverige. Dock, åren 1994 och 1995 skedde en dramatisk minskning i Sverige; aspiranterna uppgick till endast en handfull. Sedan valet skett i respektive förenings styrelse gör envar stipendiat upp en mera detaljerad studieplan än vad själva ansökan är, och denna studieplan tillställs sekreterarna i den mottagande föreningen. Kring midsommar vet sekreterarna vanligen vilka höstens stipendiat är och vilken intresseinriktning de har.

Uppgörandet av studieprogrammet

Studieprogrammet bygger på stipendiaternas studieplaner, som sekreterarna går igenom och sedan sänder vidare till de bolag som kan tänkas fungera som värdar. Vissa fasta tidtabellsramar följs under de två veckorna, t.ex. i Norge har sedan gammalt en tur till Bergen och Stavanger lagts in i programmet, i Finland ett besök på försäkringsbolag i Åbo, i Danmark besök på Försäkringshögskolan osv.

Programmet för varje enskild dag fastställs

av sekreterarna, men dagsprogrammets innehåll slås fast inom bolagen, möjligen efter diskussion med sekreteraren. Åtminstone i Finland verkar dagsprogrammet oftast uppgöras i personal- eller utbildningsavdelningarnas regi.

Utöver det egentliga sakprogrammet erbjuds stipendiaterna en del fritidsprogram såsom sightseeing, teaterbesök, utfärder och liknande. Det är rätt vanligt att stipendiaterna från Norge och Danmark inte tidigare besökt Finland, och det är inte heller alldeles ovanligt att stipendiaterna från Finland inte tidigare varit i Norge. Åtminstone i Finland har vi på ansvarigt håll ansett att en allmän presentation av landet, särskilt då trakten kring Helsingfors, är viktig för det intryck stipendiaten får och för hans eller hennes bedömning av hur lyckad stipendiattiden varit.

Faktorer som påverkar utfallet av stipendiatutbytet

I vilken mån motsvarar stipendiattiden de mål och förväntningar som stipendiaterna haft? Många faktorer kunde räknas upp, men jag vill särskilt peka på tre. Dessa är enligt min mening a) själva studieplanen, b) värdbolagens ansvariga personer och c) i vid bemärkelse den språkkunskap som ligger till grund för kommunikationen. Den sista punkten är troligen främst en "finsk" faktor.

Vid uppgörandet av den slutliga studieplanen bör stipendiaten hålla i minnet, att planen läses av värdlandets sekreterare och av företrädare för de bolag som stipendiaten kommer att besöka. De viktigaste arbetsuppgifterna och ställningen inom det egna bolaget bör självfallet nämnas, och de ämnen som stipendiaten är intresserad av bör snarare beskrivas med för många än för få ord. Det är ytterst frustrerande att se "studieplaner" som har karaktären av punktuppställning och som dessutom innehåller förkortningar eller termer som mottagaren inte kan dechiffrera.

Precis som i ansökningsskedet lönar det sig att anstränga sig också vid avfattandet av den slutliga studieplanen. Man kan säga att det många gånger varit eget fel, om stipendiaten erbjudits ett program som han eller hon inte har varit intresserad av. Min erfarenhet är att studieplanerna från de danska stipendiaterna vanligen varit väl utformade. De svenska stipendiaternas studieplaner har däremot ofta varit tämligen knapphändig.

Stipendiatutbytets egentliga nyckelpersoner är de som vid värdbolagen ansvarar för det konkreta utformandet av programmet. Bolagens kontaktpersoner, som ofta själva deltar i uppgörandet av programmet, eller i varje fall koordinerar arbetet, har en avgörande roll för hur väl stipendiattiden faller ut. Kontaktpersonerna bör helst ha en så pass hög position, att de mer eller mindre kan kommendera ut de mest lämpliga värdarna inom bolaget. De bör också inse, att det inte enbart är fråga om att ge ut information, utan att det i bästa fall handlar om tvåvägskommunikation, där värdbolaget kan ha stor nytta av ett stipendiatbesök. Och framför allt, värdbolaget bör vinnlägga sig om att förmedla en positiv bild av den egna organisationen. Det kostar ingenting, och det lönar sig alltid.

Språklig dimension

Det nordiska stipendiatutbytet har också en språklig dimension. Detta är en fråga som ibland varit en aning eldfängd i Finland. Speciellt i Finland aktualiseras problemet i två avseenden. Å ena sidan har det nordiska samarbetet inom försäkringsbranschen — och inom andra branscher också, för den delen — traditionellt fungerat på de skandinaviska språken, inte på engelska. Å andra sidan gäller det förståelsen av danska. De båda frågorna hör självfallet ihop med varandra.

De som skickas ut från Finland testas i svenska genom praktiska diskussioner på telefon, möjligen en något brutal metod. Enligt

uppgifter från mina kolleger har det ansetts vara bra med kontroll av stipendiaternas förhandskunskaper i svenska. Tyvärr kanske tillfredsställande kunskaper i svenska ändå inte räcker till för en som första gången besöker Danmark. Tröskeln att förstå danska är hög för en finskspråkig, men de som varit stipendiater i Danmark är eniga om att också danska går att lära sig förstå, bara man kommer över den första paniken. Danskar har å sin sida svårt att fatta att deras språk är så besvärligt, eftersom de själva förstår norska och svenska ganska obehindrat. Men en av poängerna med nordiskt samarbete överhuvudtaget är just kommunikationen på det egna språket. Om man någon gång blir tvungen att anstränga sig litet för att förstå och bli förstådd skall man inte tappa humöret. Islänningar och personer med finska som modersmål kan tyvärr inte kommunicera på sitt eget modersmål och har därmed en sämre utgångspunkt i det nordiska samarbetet. Jag vågar dock påstå, att engelska aldrig kommer att bli ett i alla situationer fungerande instrument i Norden; danskar, norrmän och svenskar umgås inte på engelska, en sanning som gäller också i framtiden.

Samarbete med England

Efter ett par års förberedelser gjorde de nordiska försäkringsföreningarna en ny inbrytning i fjol, då en fyra dagars studieresa till England genomfördes i början av december. Vård i England var Chartered Insurance Institute, och förutom i London förekom aktiviteter också i Watford och Bristol. Gruppen i England omfattade tio stipendiater från Sverige, två från Finland, därtill de danska, norska och svenska försäkringsföreningarnas sekreterare samt två styrelsemedlemmar från den svenska föreningen, totalt 17 personer.

Den egentliga orsaken till CII-projektet var försäkringsbolaget Skandias sedan några år tillbaka visade bristande intresse för det nordiska stipendiatutbytet i dess traditionella form.

Från Skandia-håll hade man låtit de nordiska föreningarna förstå, att Skandia inte önskade delta i det nordiska stipendiatutbytet, eftersom känslig eller rent av hemlig information ansågs kunna spridas vid stipendiatbesök på Skandia. Däremot talade Skandia varmt för stipendiatverksamhet i ett vidare europeiskt perspektiv, om dylik verksamhet kunde gå att etablera. De nordiska försäkringsföreningarna var lyhörda för denna synpunkt från Skandias sida, och efter ett gemensamt beslut på ett möte i Danmark sommaren 1994 fick den svenska föreningens sekreterare i uppdrag att definitivt komma överens om ett stipendiatarrangemang med CII, som visat ett mycket stort intresse för frågan, ännu under 1994. Sonderingar härvidlag hade gjorts allt sedan 1992, jordmånen var beredd, projektet lät vänta på sin verkställighet. Nu med facit på hand är jag den första att, från finsk horisont, gratulera både Skandia — som ”originator” — och den svenska föreningens sekreterare — som ”realisator” — av det aktuella projektet. I dessa tider av europeisk integration bör vi självfallet ta vara på möjligheterna att förvärva kunskap om en av de verkligt stora försäkringsmarknaderna, dvs. England. När detta skrivs (och läses) är utvärderingen av CII-projektet ännu inte slutförd, och det definitiva utfallet kan mätas först längre fram i tiden.

Trots att CII-projektet avlöpte väl må några kritiska synpunkter i alla fall tillåtas. Stipendiatgruppen hade enligt min mening en alltför kraftig svensk slagsida för att kunna uppfattas som samnordisk, uppbackad av alla de nordiska försäkringsföreningarna. De danska och norska deltagarna hade inte samma stipendiatstatus som de andra i gruppen; dessa sekreterare hade egentligen en observatörsfunktion. Trots intensiva (?) förberedelser lämnade utformningen av programmet i England en del att önska. Individualiserade, studeplansbaserade program enligt vårt inkörda nordiska system, något som vi från nordiskt sekreterar-

håll uttryckligen ställt krav på, stod inte på dagordningen. Man kan lugnt säga att programmet i England var utbudsbaserat, inte efterfrågebaserat. T.ex. för den ena stipendiaten från Finland, som var intresserad av liv- och pensionsförsäkring, gick det inte att — i varje fall inte före avfärden — snickra ihop ett meningsfullt program, förutom för den första dagen. Stipendiaten ifråga kunde emellertid själv sätta upp ett gediget program för sig under de övriga dagarna; hans behållning av veckan i London var säkert minst lika stor som de övrigas. Många rent praktiska angelägenheter, t.ex. transporter, måste också skötas ”från vår sida”, något som aldrig skulle komma på frågan inom det nordiska stipendiatutbytet. Men, trots allt, om en fortsättning följer går det säkert att rätta till de ovan antydda olägenheterna.

Samarbete med Estland

För speciellt Försäkringsföreningen i Finland är Estland en naturlig samarbetspartner. Kontakter har etablerats, åren 1990 och 1991 hade vi i Finland stipendiat över från Estland och därtill har föreningen medverkat i ett par utbildningsprojekt i Estland. Det är mycket troligt att den finländska föreningen också under kommande år fortsätter med dylik verksamhet. I rena utbildningsfrågor kanaliseras dock aktiviteterna via utbildningsenheten inom Finska Försäkringsbolagens Centralförbund. Samhälls- och näringslivsproblemen i Estland är emellertid långt ifrån avklarade; kontakterna kan av flera skäl bli tvungna att ligga i träda en tid.

Alternativ uppläggning?

Trots de — i varje fall i Finland — positiva omdömena om CII-projektet och trots att vi i Finland mera kunde satsa på samarbete med Estland finns det ingenting som talar för att det nuvarande, väl fungerande nordiska stipendiatutbytet skulle läggas ned eller ersättas

t.ex. med enbart en europeisk variant. Detta hindrar dock inte att det nuvarande nordiska utbytet kan synas i sömmarna, och att kritik vid behov må kunna anföras. Själv kunde jag t.ex. ställa frågan, huruvida september, som inom bolagen är en ytterst aktiv arbetsperiod, är bästa möjliga tid att genomföra den nuvarande relativt omständliga stipendiatutbytesoperationen. Likaså kunde man fundera över, huruvida två veckor är en lämplig period och om stipendiatutbytet måste ske samtidigt i alla länder, rent av om stipendiatutbyte skall bedrivas varje år. Frågorna är helt klart ”sammordiska”, och de blir säkert föremål för debatt på sammankomster med de nordiska föreningarna, allra senast på ett nordiskt möte i Svenska Försäkringsföreningens regi sommaren 1996.

En av de nordiska försäkringsföreningsekreterarnas viktigaste uppgifter är enligt min mening att se till att stipendiatutbytet fungerar, och att det fungerar väl. Mina kollegor och jag försöker självfallet få reda på dels

hur våra gästande stipendiater bedömer verksamheten, dels hur de som vi skickat ut upplevt sin stipendiatperiod. Dessutom är vi i Finland, och säkert också i de andra länderna, intresserade av vad man inom bolagen anser om stipendiatutbytet. Min erfarenhet säger att det knappast någonsin förekommer genomgående negativ kritik från stipendiaternas sida. Enskilda bolag och enskilda personer kan visserligen någon gång få mindre positiva omdömen, men generellt taget brukar stipendiaterna vara ytterst nöjda med sin stipendiatid. Också kommentarerna från bolagen är normalt sett positiva. Det är uppenbart, att bolagen tar stipendiatutbytet på allvar, något som de nordiska försäkringsföreningarna har all orsak att vara tacksamma för. Det nordiska stipendiatutbytet har — och bör ha — hög prioritet i föreningarnas verksamhet. Om lika väl fungerande aktiviteter kan initieras med andra länder som står oss nära, då kan vi känna att vi gjort en samfällad insats med tanke på branschens bästa.